WIKIPEDIA

Friulanu

La **llingua friulana**, qu'en friulanu se llama *furlan* ye una fala románica del greyu retorrománicu; davezu inclúise dientro del ladín col que tien munches analoxíes pero estrémase nes influyencies d'otres llingües asina como pola so perceución social.

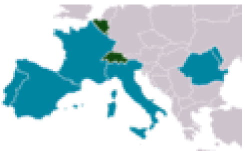

Esti artículu fai parte de la serie
Llingües romániques

Grupos llingüísticos

Iberorrománicu
Occitanorrománicu
Galorrománicu
Retorrománicu
Galoitalianu
Italorrománicu
Balcanorrománicu
Sardorrománicu

Conteníu

Historia
Variantes
Clasificación llingüística
Bibliografía

Historia

La so formación llévase a cabu sobre l'añu 1000, mientres que les sos primeres espresiones lliteraries apaecen nel sieglu XIII cola poesía *Piruc myo doz inculurit* (El mio frutu, dulce y coloríu). Nel sieglu XVI el poeta Ermes de Colloredo dio a la llingua dignidá lliteraria coles sos obres sobro problemes diarios. Pero ye'l sieglu XIX cuando, cola obra poética de Pietro Zorutti y la prosa de Caterina Percoto, se vive la renacencia de les lletres friulanes.

Nesti mesmu sieglu naz el primer pallabreru friulanu, obra del Abade Pirona, y ye la principal figura friulana, el llingüista Graziado Isaia Ascoli, el que saca de la escuridá a esta llingua y crea la Sociedá Filolóxica Friulana pal espardimientu de la fala.

Anguaño, el centru de la llingua ta allugada na discusión sobre la norma gráfica a siguir pal bon desendolcu de la llingua.

Variantes

Esencialmente, distínguense cuatro, recíprocamente comprensibles ente toes elles. La distinción básase na terminación común de los sustantivos de la viniente forma:

- Friulanu del medio Friul y del arrodiu d'Udine: -e. Ye la forma estándar
- Friulanu de la Carnia: -o/-e.
- Friulanu de la Chanura de Friul y del Isontino: -a.
- Friulanu d'El Pordenonese: -a.

Clasificación llingüística

- Indoeuropéu

- Itálicu
  - Románicu
    - Románicu occidental
      - Retorrománicu
        - Friulano

Bibliografía

- Consulta la edición de Wikipedia **en friulanu**.
- Paola Benincà, Laura Vanelli, *Linguistica friulana*, Unipress, Padova, 2005.
- Franc Fari (cur.), *Manuâl di lenghistiche furlane*, Forum, Udine, 2005.
- Giuseppe Francescato, *Dialettologia friulana*, Società Filologica Friulana, Udine,1966.
- Giovanni Frau, *I dialetti del Friuli*, Società Filologica Friulana, Udine, 1984.
- Sabine Heinemann, *Studi di linguistica friulana*, Società Filologica Friulana, Udine, 2007.
- Carla Marcato, *Friuli-Venezia Giulia*, Laterza, Roma - Bari, 2001.
- Piera Rizzolati, *Elementi di linguistica friulana*, Società Filologica Friulana, Udine, 1981.
- Paolo Roseano, *La pronuncia del friulano standard: proposte, problemi, prospettive (http://prosodia.upf.edu/home/arxiu/publicacions/roseano/CeFastu_007_034_Roseano.pdf)*, Ce Fastu?, LXXXVI (2010), n. 1, p. 7-34.
- Federico Vicario (cur.), *Lezioni di lingua e cultura friulana*, Società Filologica Friulana, Udine, 2005.
- Federico Vicario, *Lezioni di linguistica friulana*, Forum, Udine, 2005.

Llingües romániques

Sardorrománicu	Sardu
Iberorrománicu	Galaicoportugués (Portugués • Gallegu • Fala de Xálima) • Astur-lleonés (Asturianu • Lleonés • Mirandés • Estremeñu • Cántabru) • Castellanu • Navarroaragonés (Navarru • Aragonés)
Occitanorrománicu	Gascón • Llinguadocianu • Provenzal • Catalán-valencianu-balear (Balear • Catalán • Valencianu)
Galorrománicu	Llingües d'Oïl (Borbonés • Francés • Galó • Normandu • Picardu • Pictavín-santonxés • Franc-Comtois • Valón)
Galuitalianu	Piemontes • Lombardu • Ligur • Emiliano-Romañol • Vénetu
Retorrománicu	Romanche • Friulanu • Ladín
Italorrománicu	Italianu • Corsu • Napolitanu • Sicilianu
Balcanorrománicu	Dálmata • Rumanu • Macedorrumanu • Istriorrumanu • Meglenorrumanu

Sacáu de «https://ast.wikipedia.org/w/index.php?title=Friulanu&oldid=2452410»

La última edición d'esta páxina foi el 26 ago 2019, a les 20:12.

El testu ta disponible baxo la Llicencia Creative Commons Reconocimientu/CompartirIgual 3.0; puen aplicase otres cláusules más. Llei les condiciones d'usu pa más detalles.